

Kadınlar ve Erkekler Chat'te

Women and Men on Chat

Gamze GÖKER

Doktora Öğr., Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi

Özet

Bu çalışmada günlük yaşamdaki kadın ve erkek rollerinin bir kültürel karşılaşma mekanı olarak chat ortamına nasıl yansıdığı irdelenmeye çalışılmaktadır. Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılarak üçü kadın, ikisi erkek beş kişiyle görüşülmüştür. Kadın ve erkek toplumsal cinsiyet rollerinin tıpkı gerçek yaşamda olduğu gibi yansıdığı bir ortam olan chat, kadınlar ve erkekler tarafından farklı amaçlarla yapılmaktadır. Kadınlar, daha çok aile bireylerinden haber alma ve arkadaşlarla sohbet etme amacıyla chat yaparken, erkekler yeni kadınlarla tanışma ve chat'te başlayan ilişkiyi mümkün olan en kısa sürede gerçek yaşama taşıma amacı taşımaktadırlar. Avantaj ve dezavantajları ile farklı bir iletişim olanağı sunan chat aynı zamanda yazılı ve sözlü kültürün özelliklerini birarada barındıran melez bir iletişim yapısına sahiptir. Chat, özellikle kadınlara kendini ifade etmek için önemli bir alan açmaktadır

Abstract

This study attempts to investigate how gender roles of men and women in daily life reflect into chat environment as a meeting place. For this research three women and two men were interviewed by using semi-structural interviewing techniques. Online chat that is an environment reflecting male and female gender roles in the society just like it happens in real life, is used for different purposes by women and men.

While women mainly chat to hear from the family members and talk to friends, men's main purpose for chat is to meet women and take this new relationship that started with chat to real-life as soon as possible. Offering a different communication opportunity along with its advantages and disadvantages, chat also is a hybrid communication structure that contains the specifications of written and verbal culture together. Chat offers an important ground for self-expression, especially to women.

..... / .....

Giriş

Bir kültürel karşılaşma mekanı olarak 'chat ortamı'nın incelendiği bu küçük araştırmada özellikle günlük yaşamdaki kadın ve erkek rollerinin sanal ortama nasıl taşındığı, kadın ve erkeklerin 'sanal alemde' nasıl var oldukları irdelenmeye çalışılmaktadır. IRC ("*Inter Related Chat*") diğer adıyla chat programları, istendiğinde kimlik ve kişilik özelliklerinin kolayca gizlenebileceği (*personal anonymity*), karşıdaki insan/insanlarla önyargısız ve güvenli bir şekilde yazışılacak ortamlardır (Çavuş 2003). Chat, bilişim teknolojilerinin hızlı bir biçimde değiştiği, geliştiği bu dönemde insanın olağan iletişim ihtiyacını gidermenin en kolay ve görece ucuz yollarından biri. Tıpkı gerçek yaşamda fiziksel olarak kurulmuş, 'seyirlik mekanlar' olarak adlandırabileceğimiz bulvar, alışveriş merkezi, bar ve kafeler gibi chat ortamı da heteroseksüel kadın ve erkeklerin, gey ve lezbiyenlerin, farklı sınıfsal ve kültürel özelliklere sahip insanların aynı zamanda cinsel hazzı da içinde barındırabilen bir iletişim amacıyla bir araya geldikleri sanal bir mekan olarak algılanabilir.

Verili bir toplumsal cinsiyet kültürünün ürünleri olan kadınlık ve erkeklik rollerinin; kendi kurallarını, avantaj ve dezavantajlarını dayatan yeri bir mekan olarak chat'e nasıl yansıdığını görebilmek için bu çalışmada üçü kadın ikisi erkek, beş kişiyle görüşme yapılmıştır. Araştırmada, yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme yönteminde, ana hatlarıyla belirlenmiş olan konu ile ilgili bazı temel bilgilerin edinilmesi ve görüşme sırasında rotanın kaybedilmesini engelleyen kimi sorular dışında, görüşmecinin anlatımına müdahale edilmez. Daha çok sohbet havasında geçen yarı yapılandırılmış görüşme, araştırmacı ve görüşülen kişi arasında etkileşime olanak sağlayan bir yöntemdir. Bu araştırmada da, internetle ilişkilerinde chat'in kapladığı yeri anlayabilmek için görüşme yapılan kişilere öncelikle, ne kadar sıklıkla ve ne kadar süreyle internete girdikleri, interneti hangi amaçlarla kullandıkları, düzenli olarak takip ettikleri web siteleri olup olmadığı, internette kaldıkları sürenin ne kadarını chat yaparak geçirdikleri vb. sorular yöneltilmiştir.

1.1. Neden ICQ?

Görüşme yapılan kişiler şu anda en yaygın biçimde kullanılan chat programlarından biri olan ICQ'da chat yapanlar arasından seçilmiştir. 1996 yılında dört İsraili genç tarafından kurulan Mirabilis Ltd'nin ürettiği bir chat yazılımı olan ICQ (açılımı '*seni arıyorum*' anlamına gelen - *I seek you*), 1998'de AOL (America Online) tarafından satın alındı¹. Eklenen yeni özelliklerle her geçen gün kullanım olanakları

artan ICQ'nun 2004 Haziran rakamlarına göre, kullanıma açıldığı Kasım 1996 yılından bu yana iki yüz kırkbeş ülkede yüz altmış milyon kullanıcısı bulunduğu belirtilmektedir². Yaygın biçimde İngilizce olarak kullanılan programın onsekiz ayrı dilde sürümü bulunuyor. Bunlardan biri de Türkçe'dir.

1.2. Türkiye'deki Bilgisayarlaşma Oranı ve İnternet

Türkiye'deki chat ortamını incelerken genel olarak bilgisayarlaşma durumu ve internet erişimi rakamlarına da bakmakta fayda var. Telekomünikasyon Kurumu'nun web sitesinde yer alan grafikte, Türkiye'deki internet kullanıcı sayısı 2003 yılında beş milyon olarak görülmektedir³. Tübitak-Bilten'in 2000'de yayımladığı Bilgi Teknolojileri Yaygınlık ve Kullanım Araştırması'nda yer alan verilere göre, evinde internet bağlantısı olanların yüzde 23'ü interneti e-postalarına bakmak, yüzde 22.3'ü merak ettiği konularda bilgi edinmek, yüzde 16.5'i arkadaşlarıyla chat yapmak ve yüzde 7'si ise yeni kişilerle tanışmak amacıyla kullanmaktadır.

İnternetin ilk olarak 1993 yılında kullanılmaya başlandığı Türkiye'de internet kafelerin yaygınlaşmaya başlaması 1990'lı yılların sonuna denk gelmektedir. İstanbul'da internet kafeler üzerine yapılan bir araştırmaya göre, bireylerin internet kafelere gitme amaçları ve oranları şöyle sıralanıyor: Oyun oynamak yüzde 36, enformasyona erişim yüzde 27, elektronik posta iletişimi yüzde 21 ve chat yüzde 16. İnternet kafelere gitme amaçları arasında ilk sırada yer alan oyun oynama konusu incelendiğinde, kadınların yüzde 41'inin oyun oynamadığı görülmektedir. Oyun oynayanların yüzde 18'i fantezi ve yüzde 15'i spor oyunları, erkeklerin ise yüzde 32'si aksiyon oyunları oynamaktadır (Çavuş 2003).

Kasım 2000 ve Haziran 2001 Eurobarometer verilerinde cinsiyete dayalı internet erişimi konusunda AB ortalamasını görmek için bakıldığında çarpıcı bir "eşitsizlik" durumu dikkat çeker. Kasım 2000 için internet erişiminde AB ortalaması kadınlar için yüzde 20.9, erkekler için 30.9, Haziran 2001 için internet erişiminde AB ortalaması kadınlar için sadece yüzde 28.9 iken, erkekler için yüzde 40.5'tir. 2000 yılı itibarıyla Danimarka'da kadınların yüzde 56'sının interneti kullanabilmesi AB üyesi ülkeler içinde en yüksek oranı oluşturmaktaydı (Binark 2003: 143).

İnternet üzerinde aktif olan erkeklerin dünya genelinde de kadınlara göre çok daha fazla olduğu farzedilmektedir. Liska ve Grune tarafından yapılan araştırmaya göre, internet üzerindeki yüzde 10-21'i kadındır (Liska ve Grune 1999:35). Burada Liesbet van Zoonen'in yakın tarihli bir araştırmasının sonuçlarını aktarmakta fayda var. van Zoonen'in evde bilgisayar ve internet kullanımı ile toplumsal cinsiyet ilişkisini incelemek üzere yaptığı araştırmanın sonuçları oldukça ilginçtir. van Zoonen ve ekibi 20 ve 30 yaşları arasında, birlikte yaşayan, çocuğu olmayan ve evlerinde bilgisayar ve internet erişimi olan 24 genç çiftle görüşmeler yaparak, onlara enformasyon ve iletişim teknolojilerini kullanma biçimleri hakkında çeşitli sorular sormuştur. Bu görüşmelerin sonucunda, ortaya dört türlü medya ya da enformasyon teknolojisi kullanımı kültürü çıkmıştır. Bunlardan ilki, ev bilgisa-

yarının ve internetin her iki eş (kadın ve erkek çift) tarafından da, kadının onları ne zaman ve nasıl kullanacağına karar veren erkeğin uzman olarak kabul edildiği kültürdür. Bu durum çiftlerin aşağı yukarı üçte birinde karşılaşılan bir durumdur. Çiftlerin hepsi bu bölüşümün gelenekselliğinin farkında olmasına rağmen buna aldırılmamaktadır, çünkü alıştıkları yaşam biçimi böyledir. Van Zoonen bu noktada internetin, geleneksel ilişkileri kurma, yeniden kurma ve sürdürme aracı olarak işlevinin ortaya çıktığını vurgulamaktadır. Görüşmeler sonucunda bulunan diğer bir enformasyon ve iletişim teknolojileri kültürü, van Zoonen'in 'müzakereci' olarak adlandırdığı kültürdür. Burada çift, aynı bilgisayarı kullanmak zorunda oldukları için interneti nasıl ve ne zaman kullanacakları konusunda birbirine danışmakta ve bir-biriyle konuşmaktadır. Bu çiftler aynı zamanda, interneti 'biz' oluşturmak için kullanılmaktadır, aksi halde iki farklı 'ben' ortaya çıkmaktadır. İnternet, geleneksel kültürden tamamen farklı bir şekilde, onların eşitlik ve birliktelik duygularının bir parçası haline gelmiştir. Bu müzakereci kültürde, internetin nasıl ve ne zaman kullanılacağı konusunda bir anlaşmazlık olduğunda sorun, önceliğin "iş olana" tanınmasıyla çözüme kavuşturulmaktadır. Bu kültürde internet işle bağdaştırılmaktadır ve iş her zaman başta gelmektedir, böylece işi olan interneti ilk kullanma hakkına sahip olan kişidir. Ve eğer bu durum gerçekten bir sorun yaratacaksa, işten dizüstü bilgisayarın getirilmesi ya da eve yeni bir bilgisayar alınması gibi pratik çözümler bulunması yoluna gidilmektedir. Bu tür çözümlerle birlikte, müzakereci kültür yerini, evin her bireyinin kendi teknolojisine sahip olduğu bireyselleşmiş bir kültüre bırakmaktadır. Bu bireysel kültürde toplumsal cinsiyetin daha az sorun haline geldiği görülmektedir. Dördüncü kültür ise, geleneksel ilişkilerin tamamen tersine çevrildiği ve kadının interneti kullanan, onunla ilgili kararlar veren ve tabiri caizse ona anlamını kazandıran kişi olduğu kültürdür. Ancak ilginç olan, son örnekte kadının alanı sahiplenmesinin, erkeğin bütün gün bilgisayarla çalışması nedeniyle, iş dışı zamanlarında aynı etkinliği yinelemekten kaçınmasına dayanmasıdır. Bu küçük çalışma, internetin toplumsal cinsiyetle ilişkili olarak ilerlemeci, muhafazakar ya da belki bütün kategorileri aşan bir güç olmasının, farklı bağlamlara ve internet kullanımının üzerindeki etkilere bağlı olduğunu göstermektedir (van Zoonen 2001:235-242).

1.3. Chat'te Kuralları Kim Koyuyor?

Kullanıcıların chat'te birbirleriyle tanışıp tanışmamaya karar verirken kullandıkları en önemli ölçüt "info" olarak adlandırılan, yaş, cinsiyet, meslek, yaşanılan yer, ilgi alanları gibi çeşitli kısa ve tanıtıcı bilgiler.

"Gelişen Sayısal Etkileşimli Forum'da Katılımcı Hakları ve Kurallar" özdüzenlemesinde kısaca, "İnsanlara sana davranılmasını istediğin gibi davran" şeklinde özetlenebilecek altın kural şöyle ayrıntılandırılabilir: "Görüşlerini ifade etme ve seyirci olma hakkına sahipsin. Öğrenmen ve öğretmen beklenmektedir. Aynı fikirde olmama ve yanıt verme hakkına sahipsin. Fikrini değiştirme ve sessiz kalma ayrıcalığı vardır" (D.Tapscott'dan aktaran Sørensen 2001:4).

Aslında kontrol edilemeyen ama belli bir chat etiği yerleştirmeyi amaçlayan yazılı kurallar ICQ'ya ilk kayıt olurken okutulmaktadır. Bunların dışında temel olarak daha önceden belirlenmiş, ancak chat yapan kişiler tarafından karşılıklı değiştirilip, çeşitlendirilebilecek kurallar mevcuttur. Hiç değilse ilk karşılaşmalarda belli nezaket sınırları içinde konuşmak, ICQ'dan çıkarken, yani sohbet sona erdirilmek istendiğinde veda sözleri söylemek gibi.

1.4. Nasıl Bir İletişim?

Chat ortamının sohbetteki en belirleyici yanı -en azından ilk aşamada- fiziksel karşılaşmayı dışlıyor olmasıdır. Dolayısıyla yüzyüze sohbetteki karşılıklı jest ve mimiklerin görülmesi, göz göze gelmesi, beden dili gibi iletişimin en temel unsurlarına başvurulamamaktadır. Ya da telefonda konuşurken kullanılan ses tonu, vurgulama, konuşma biçimi özelliklerinin hiçbiri chat'te mevcut değildir. Dolayısıyla, alışlagelinen iletişimin bildik kontrol mekanizmaları, güven sağlayan işaretler sanal iletişim ortamında bulunmamaktadır. Bu nedenle chat'te karşılıklı konuşurken yanlış anlamalara yol açmamak ya da vurgu yapmak için noktalama işaretlerinin yanı sıra birtakım işaretler de kullanılmaktadır.

Gülümseme anlamına gelen smiley :-), üzgün olmayı anlatan :-(, bir muziplik ifadesi olarak :-P, göz kırpması anlamına gelen ;-), şaşkınlık ya da korku ile bağırma anlamına gelen :-o gibi. Hatta ICQ'nun yeni sürümlerinde artık bu işaretler hareketli ya da hareketsiz ikonlar halinde hazır olarak kullanıma sunulmaktadır.

Ancak tüm bu önlemlere rağmen karşıdakinin söylediklerinde ne kadar samimi olduğu anlaşılacak kadar, yalnızca varsayılmaktadır. Chat mekanı birçok avantaj ve dezavantajı aynı anda barındırmaktadır. Örneğin günlük yaşamda sürdürülmek istenmediği halde sürdürülmek zorunda kalınan ilişkiler chat'te bir çırpıda ignore (önemsememe) ya da delete (iptal) edilebilir. Ya da bireyin ayıp olur gerekçesiyle sakladığı, içinden geçen gerçek tepkiler chat'te utanmadan, sıkılmadan dile getirilebilir. Bu, insanı özgürleştiren, rahatlatan bir olanaştır. Ama her ne kadar chat'in kendi kurallarından biri de olsa, insan ilişkilerinin bu kadar kolay gözden çıkarılabiliyor olması, kişilerarası iletişimde sorumluluk hissedilmeyişi, belli bir etik rahatsızlık hissi yaratmaktadır. Ama kişiler arasında çok çabuk ilişki kurulabilmesi, zaman ve mekan sınırının ortadan kalkması, dünyanın dört bir yanından insanların chat ortamında tanışmasını ve her nasıl olursa olsun bir iletişim kurulmasını sağlamaktadır. Ancak gerçek yaşamdaki kültürel kodlanmalar chat mekânını kullanan insanlar tarafından ortama taşınmaktadır. Fakat kimlik değiştirerek konuşmak mümkün olduğu için aslında 'ben' ve 'öteki' üzerinden kurulan kimlikler arasındaki sınırlar da geçişken hale gelebilmektedir.

1.5. Sözlü Kültür - Yazılı Kültür Ayrımında Chat

Walter Ong, Sözlü ve Yazılı Kültür isimli kitabında sözlü ve yazılı kültür arasındaki ayrımın ilk olarak, ancak elektronik çağda kavranmaya başladığını söylemek-

tedir. Elektronik çağ, ikincil sözlü kültür çağıdır; varlığı yazı ve matbaa teknolojilerine dayanan telefon, radyo ve televizyona özgü sözlü kültürün çağıdır (1995:15). İnternetin 1990 yılında sivil kullanıma açıldığını hatırlayacak olursak (Geray 1995), Ong'un 1982'de yayımlanan bu kitabında internetten, internet temelli iletişimden söz etmesi beklenemezdi. Ancak, Ong'un ses kayıt aletleriyle yapılan söyleşiler için yaptığı şu nitelermeler kolaylıkla chat için söylenebilir:

"Yeni araç, eski olanın komununu hem pekiştirir, hem değiştirir; matbaa kültüründe karşılıklı konuşmaların rahat, kuralsız olduğuna inanıldığı için söyleşiler de, yeni, bile bile doğallaştırılmış bir ortamda yapılır (halbuki sözlü kültürde konuşma, ciddi ve resmi bir olaydır)...Elektronik teknoloji, telefon, radyo, televizyon ve çeşitli ses kayıt araçlarıyla da bizi "ikincil sözlü kültür çağı"na sokmuş bulunmaktadır. Katılımcı gizemi, topluluk duygusunu geliştirmesi, yaşanan anı odaklayışı, hatta sözlü kalıpları kullanışıyla, bu ikincil sözlü kültür, "birincil" sözlü kültüre şaşılacak derecede benzemektedir. Fakat yeni sözlü kültür, daha amaçlı ve bilinçlidir; temelini, araçların üretimi, işleyişi ve kullanımı için gerekli olan yazı ve matbaa oluşturur...Yazıdan önce insanlar, grup bilincini başka bir seçenekleri olmadığı için geliştirmişlerdir. Bugün ise, grup bilincimizi bilinçli olarak programlamaktayız... Birincil sözlü kültür insanı kendi içine dönme şansını pek olmadığından dışa dönükken bizler yeterince içe dönük olduğumuz için artık dışa dönüyoruz (Ong 1993:16-162).

Chat'in sözlü değil, yazılı kültürün bir parçası olduğunu iddia edenlerin sayısı hiç de az değildir. Örneğin Siber-psikiyatrist olarak da tanımlanan araştırmacı Sherly Turkle, online iletişimin çoğu bakımdan yazılı olana, yazmaya ve okumaya geri dönüş anlamına geldiğini düşünenlerden biridir (1999:45). Yine bir psikiyatrist, Erol Göka da chat'leşme sırasında yapılanın, konuşma değil yazışma olduğunu iddia etmektedir. Bir metin olarak ele aldığı chat yazışmalarını Hermönetik açısından değerlendirmektedir:

"Eski zamanlardan tek fark, yazışmanın niteliğinde değil hızındadır. Yani bir 'chat' metni, yazılı metnin iletişimdeki tüm zaafalarını aynen taşımaktadır. Yazdığımızda artık yazı bizim değildir; okuyan insanın onu nasıl anlayacağını denetleme şansımız yoktur; onun insafına kalmış durumdayızdır. Bu anlamda biz yazıyı karşımızdaki insana değil, onun hayal dünyasına gönderiyoruzdur. 'Chat'teki iletişim, iki insan arasındaki değil, çoğu zaman birbirini hiç tanımayan iki hayal dünyası arasındaki ilişkidir" (2001:201).

Nasıl ki genel anlamda internet hem yazılı hem görsel kültürün özelliklerini etkileşimli bir biçimde bünyesinde toplamışsa, chat de sözlü ve yazılı kültürün özelliklerini taşıyan melez bir iletişim modeli sergilemektedir.

Liesbet van Zoonen'in de belirttiği gibi, internetin ve özellikle World Wide Web(www)'in ortaya çıkmasıyla yeni enformasyon ve iletişim teknolojilerinin, hem dişil bir niteliğe sahip olduğu hem de ikili bir kategori olarak toplumsal cinsiyetin

aşılması anlamında büyük bir coşkuyla karşılandığı bilinmektedir. Sherly Turkle, Dale Spander ya da Sadie Plant'in başını çektiği çok sayıda feminist kuramcı, network teknolojisinin özellikle dışıl bir niteliğe sahip olduğunu iddia ederek, onun iletişimsel niteliğini, gruplar ve cemaatler yaratmaya açık olma durumunu dışılıkla bitştirmişlerdir. Onlara göre bu teknoloji, insanları ve makineleri bir araya getiren bir tür dokuma etkinliğidir; yani internet dışıl bir dokuma teknolojisidir (van Zoonen 2001: 236).

2. Kadın ve Erkeklerin Chat Yapma Amaçları

49

Yapılan görüşmelere dayanarak kadın ve erkeklerin farklı nedenlerle chat yaptıkları iddia edilebilir. Bu çalışmanın sınırlılıklarından dolayı genelleştirilemese de, kadınların daha çok sohbet amaçlı chat yaptıkları ve chat'i günlük yaşama taşımayı tercih etmedikleri söylenebilir. Erkekler ise chat'i günlük yaşama taşımak amacıyla yapmaktadır. Örneğin, fotoğraf alışverişi, telefon edilmesi ve ardından buluşmak gibi.

Turkle, kadınların internet'te ve "chat"teki tavırlarının ve kullanma nedenlerinin erkeklerden çok farklı olduğunu belirtmektedir:

"Gittikçe artan sayıda kadın artık net'teler. Ama beni vuran nokta, aldığım mesajların çoğunlukla erkeklerden geliyormuş gibi görünmesi. Kadınların çoğunlukta olduğu sanal ortamlarda bile bu böyle. Kadınlar erkeklere oranla daha az görünmek eğilimindedirler, çünkü birçok erkeğin dahil olduğu kaba külhanbeyi chat odalarıyla karşılaştırıldığında, kadınlar, sohbetlerine kişisel elektronik postaları aracılığıyla devam etmeyi yeğlemektedirler. Kadınların çoğu, internete aile bireyleri ile bağlantıda kalmak amacıyla giriyorlar. Örneğin, çocukları üniversitede okuyan bir ebeveyn interneti onlarla iletişim kurmak için kullanabilmekte. Ebeveynler, çocuklarının her gün en azından elektronik postalarına gelen mesajları kontrol etmek için internete girdiklerini ve mesajlarına, zamanlaması kötü bir telefondan çok daha farklı bir şekilde cevap vereceğini biliyorlar. Daha önce var olmayan bir kanal açılmakta... Bilgisayarların kişisel gelişim, kişisel beceriler ve uzmanlık kazanmak, yeni tarz ilişkiler kurmak, dünyanın her yerindeki arkadaşlar ve aile bireyleri ile doğrudan ve samimi şekilde iletişim sağlamak konusunda dramatik, yeni olanaklar sundukları kanısındayım"(1999:47-48).

Araştırmaya kaynak oluşturan görüşmeler, alt orta ve orta sınıftan kişilerle yapılmıştır. Görüşme yapılan kişiler internet okur yazarı olan, sürekli internet erişimi bulunan, tümü iyi üniversitelerden mezun ve belirli bir meslek alanında çalışmakta olan kişilerdir. Görüşmecilerin sosyal ve kültürel özellikler açısından birbirine benzer olması ve büyük çeşitlilikler göstermemesi araştırmacı tarafından özel olarak yapılanmamış, tamamen tesadüfidir. Araştırma, kadın ve erkek rollerinin chat ortamına yansımaları merkeze aldığı için, bu değişkenler, ikincil öneme sahip

olmuş ve arka planda kalmıştır. Görüşülen kişilerin sözüne en az düzeyde müdahale etmek amacıyla görüşme metinleri olabildiğince doğal haliyle metnin içine taşınmıştır.

Görüşülen kişiler; kısaca belirtilecek olunursa:

H-28 yaşındadır, erkektir, elektrik elektronik mühendisidir, arkadaşıyla bir evi paylaşmaktadır.

T-52 yaşındadır, kadındır, tiyatro yazarıdır ve yalnız yaşamaktadır.

M-25 yaşındadır, kadındır, akademisyendir, sevgilisiyle birlikte yaşamaktadır.

B-27 yaşındadır, kadındır, haftalık bir gazetede yöneticidir ve yalnız yaşamaktadır.

C-33 yaşındadır, erkektir, avukattir, yalnız yaşamaktadır.

Görüşülen kadınlardan ikisi chat yapmayı günlük ya da hatıra defteri tutmaya benzetmektedir. Biri ise, eski dönemlerdeki mektup arkadaşlığı ile chat arasında benzerlikler kurmaktadır. Chat yapan erkekler acaba chat üzerine nasıl kafa yormaktadır? Bu sorunun yanıtı şu şekilde verilmektedir:

H: "Bu aralar iş aradığım için hemen her gün internete giriyorum ve insan kaynakları sitelerine bakıyorum, itiraf.com'da vakit geçiriyorum. ICQ'da konuştuğum kişileri ben buluyorum. Çünkü Türkiye'de genelde erkekler saldırıyor. Arkadaş listemdekilerin dörtte biri daha önceden hayatımda yer alan insanlar. Yeni tanıştığım kişilere özelliklerimden söz ediyorum ama ismi mi ve özel şeyleri pek açıklamıyorum. Listemdekilerin hepsi kadın. Erkeklerle konuşmayı ben tercih etmiyorum. Çünkü netteki sohbet genellikle cinselliğe dayanıyor. Erkek arkadaşlarım zaten var. Benim orada aradığım, dışarıda buluşup sohbet edebileceğim, bir şeyler paylaşabileceğim karşı cinsten insanlar bulmak. Bunu yüzyüze görüşmeye taşımak tek amaç değil. Sohbetin ilerleyen aşamalarında telefonla görüşme, karşılıklı fotoğraf göndermeler oluyor. Şu ana kadar nette tanıştığım ve daha sonra yüzyüze görüştüğüm üç dört kişinin hepsi de kadın."

C: "1996'dan beri internete giriyorum. Her gün iki saat netteyim. Kendi arkadaşlarımla ve listemde olanlarla konuşuyorum. Şu anda listemdekilerin beşte biri nette tanıştığım insanlar ama yoğun olarak chat yaptığım dönemde neredeyse tamamı nette tanıştığım insanlardan oluşuyordu. Zaten eski büyüme kalmadı. Artık gönderdiğim mesajlara cevap daha az geliyor. Yoğun olarak uğraştığım dönemde günde yedi-sekiz saatimi chat'te harcıyordum. Önceden ofiste sürekli internet bağlantısı vardı, bir de akşamları notebook'tan bağlanıyordum. Şimdi sadece işyerinden gündüz saatlerinde giriyorum."

Kadınlar ise chat yapma edimlerini aşağıdaki şekilde açıklamaktadır. Her üç kullanıcıya bakıldığında şu kullanma amaçları ön plana çıkmaktadır: Haberleşme ve sohbet etmek. Burada chat'in haberleşme işlevi, daha önceden bilinen kişilerle, örneğin aile bireyleri ve arkadaşlar için kullanılırken, sohbet işlevi yeni dostluklar kurmak ve geliştirmek için kullanılmaktadır. Böylece erkek ve kadın chat kullanıcılarının, chat'i kullanma amaçlarının farklı olduğu ortaya çıkmaktadır.

T: "Kızlarımla nette karşılaşmak için gün boyunca girer çıkarım [Kızlarından biri Ankara dışında, diğeri ise yurtdışında yaşamaktadır]. İnterneti daha çok haberleşme amacıyla kullanıyorum. Neredeyse her girdiğimde bir saatten fazla kalıyorum, yani günde beş-altı saatim nette geçiyor. ICQ'yu keşfettiğim ilk bir ay dışında kendim birilerini arayıp da benimle arkadaş olur musunuz demedim, daima bana talep geliyor."

51

M: "İnterneti çeşitli aramalar yapmak için kullanıyorum. Mail gönderme dışında online gazeteleri ve bazı kültür edebiyat dergilerini okuyorum. Altı aydır chat yapıyorum. İş durumuma göre süre günde bir saatten beş saate kadar değişebiliyor. ICQ kullanıyorum. Ama internette olduğum saatleri daha çok chat yaparak geçiriyorum. Listemde daha önceden tanıdığım arkadaşlarım ve ailemden kişilerle nette tanıştığım insanların sayısı hemen hemen birbirine eşit.

Uzun saatler boyunca bilgisayarda çalışan insanlarda, kapalı bir mekanda sürekli yalnız kaldıkları için, chat yapma merakı oluyor. Chat yapmaya başlamadan önce chat hikayeleri anlatılırdı ve bana çok komik gelirdi. Normal hayatta bile aynı dilden konuşacağımız insanlar çok olmadığı için, verimli sohbetlerin doğabileceğine inanmıyordum. Ama belli bir süre içinde chat'te iki üç tane hakikaten çok güzel sohbet edebildiğim insanla tanıştım."

B: "Beş yıldır iş hayatının içindeyim ve işim gerektirdiği için ofis saatleri içinde internetteyim. Haftanın beş günü ofis saatleri içinde iş ağırlıklı oluyor ama ICQ sürekli açık.

İşimiz habercilik olduğu için düzenli olarak haber sitelerini takip ediyorum. Ayrıca hobi amaçlı olarak müzik sitelerini ziyaret ediyorum. Bunun dışında internetten alışveriş yapıyorum. Chat listemde İstanbul'daki iş arkadaşlarım ağırlıklı olarak yer alıyor. ICQ, telefondan daha ucuz ve anında bir mekanizma olduğu için hem zaman hem para tasarrufu sağlıyor. Bunun dışında nette tanıştığım, kendileri gelen üç dört kişi var listemde."

Görüşme sonuçlarından da görüldüğü üzere, kadınlar chat'in farklı bir ortam olduğunu daha kolay kabul etmekte, günlük hayattan farklı bir tecrübe yaşayacak biçimde davranmaktadırlar. Kadınlar, doğası gereği yüzyüze iletişimi devre dışı bırakan chat'i, yakınlarla haberleşmek, yeni insanlarla tanışmak ve sohbet etmek için kullanırlarken, sanal ortamda başlayan ilişkileri gerçek yaşama taşıma gibi bir talepleri olmamaktadır. Erkekler ise tam tersi, sanal ortamı da gerçek yaşamın bir uzantısı, bir parçası olarak kabul ettiklerinden, chat'te başlayan bir

ilişkinin, chat'te süren kısmını mümkün olduğunca erken tamamlayıp, bir an önce yüzyüze buluşmayı gerçekleştirmeye çalışmaktadırlar.

2.1. Chat Yapılacak Kişiyi Seçme Ölçütleri

Sohbet edilecek kişiyi ararken ya da gelen sohbet teklifini kabul ederken kullanılan en önemli ölçütü info'lar oluşturmaktadır. ICQ'ya ilk kayıt olduğunuz andan itibaren oluşturabileceğiniz, her an düzeltip değiştirebilmenize olanak tanıyan info; isim, meslek, burç, ilgi alanları, telefon, adres, web sitesi, fotoğraf gibi kullanıcının kendi özelliklerine dair anahtar bilgileri içermektedir. Görüşme yapılan kişiler chat yapacakları kişiyi seçme ölçütlerini şöyle anlatmaktadır:

52

H: "Bir mekanın ismi, orada çalınan müzik insanların ilgisini çeker. Chat'te de infolar, odaların ya da insanların aynası oluyor. Kişinin özelliklerine bakıyorum, ilgimi çeken olursa merhaba diyorum, eğer cevap gelirse geliyor, tanışılıyor. İşler çok iyi giderse gerçek yaşama da taşınabilir."

T: "Elli yaşından küçükleri olabildiğince kabul etmemeye çalışıyorum. Onların da söylemlerine, aynı dili konuşup konuşmadığıma dikkat ediyorum. Öyle yaşanmış şeyler vardır ki, aynı etkiyi yaratır. Ya da Oscar Wilde'in bir sözünü yazdığına, karşıdaki ne diyor bu kadın diye düşünmeyecek biri olmalı. Seçerken önce infolarına bakıyorum. Ama sonuçta orası sanal alem. İnsanlar lise mezunuyken bile ben master, doktora yaptım diyebiliyor. Ama küçük küçük zarflar var, ben de onları atıyorum, karşıdaki bu zarfları açıp beklediğim cevabı verirse konuşma devam ediyor, yoksa konuşmuyorum."

İnternet üzerinden konuşma, telefonun yerine geçtiği için listemde daha fazla yakın tanıdıklarım, arkadaşlarım, akrabalarım var. Listemde internet üzerinden tanıştığım yalnızca bir kadın var, o da lezbiyen. Listemdeki erkeklerin hepsi nette tanıştığım insanlar

Yalnız olan her insanda olduğu gibi 'kafama uygun birini bulur muyum' düşüncesi bende de var, ama henüz karşılaşmadım. Kafalarında net'e giren kadın=kolay kadın imajı var. Amacımın sohbet etmek olduğunu, hafif bir kadın olmadığımı, ciddi olduğumu anladıklarında benden uzaklaşıyorlar. İkinci konuşmanın sonunda seni seviyorum demeye başlayanlar var. Erkekler tıpkı gerçek yaşamda olduğu gibi sanal alemde de kadınlardan daha özgüveni yüksek oluyor. Yetmiş iki yaşındaki bir adamla tanıştık. Adam sekiz tane apartmanı olsa çekilecek gibi değil, ama çok rahat bir biçimde genç, güzel, kültürlü bir kadın arıyor."

M: "Merhaba ve selam anlamına gelen MRB, SLM gibi kısaltmalarla söze girenleri baştan eliyorum. İlgi alanlarında bir yönetmenin ismi, alıntı yapılmış bir söz gibi şeyler az çok kültür düzeyi hakkında çok yanlış olmayan bir bilgi veriyor. Chat'i gevik yapmak için kullanmıyorum. Aslında normal hayatta sohbet edebildiğim gibi insanlar tercihim oluyor. En azından zeka ve mizah olmalı. Çalışırken de ICQ'yu açtığım oluyor, ama dikkat dağıtan bir şey. Geceleri sırf chat amaçlı girdiğim de oluyor."

Tanıdıklarım dışında sadece erkeklerle chat yapıyorum. Açtığınız anda zaten bir sürü yerden mesaj gelir, yani birilerini aramaya gerek kalmaz. Kadınlardan böyle bir taleple karşılaşmadım. Genellikle lezbiyen taklidi yaptığını düşündüğüm erkeklerden mesaj geliyor. Bir iki tane kadın olduğunu düşündüğüm kişiyle karşılaştım, onlardan da "Yirmi kadına merhaba dedim neden kimse cevap vermiyor" gibi mesajlar geldi. Ben de durumun nedenini açıkladım, sonra devam etmedik."

B: "Listemdeki nette tanıştığım insanların çoğu erkek. Kadın nick'yle nette yer aldığınız zaman da bayanlar pek rağbet etmiyor. İnternetin, her ne kadar kültürel bir mekan olsa da, yine de insanların karşı cinsle beslediği bastırılmış ilgisini yansıttıkları bir mekan olarak değerlendirildiğini düşünüyorum. İnsanlar kendilerini gizleyip farklı bir formata sokabildikleri için belki cazip geliyor

Kadınlar erkeklere nazaran interneti biraz hobi, biraz arkadaşlık amacıyla kullanıyor olabilirler. Şu an listemde bulunan ve nette tanıştığım arkadaşlarımdan biri Rus bir bayan ve hala çok iyi görüşüyoruz. Kadınlar kendi dertlerini, sorunlarını, hobilerini normal hayattaki arkadaşlarıyla paylaştıkları biçimde paylaşabiliyorlar, ama erkekler, sanıyorum chat'e biraz daha cinsel ağırlıklı olarak bakıyorlar. En nitelikli, en kafa dengi erkekler bile, eğer sen bir tavır koymazsan, üçüncü dördüncü cümlede fotoğrafını görmek istiyorlar. Belki bundan sonrası tamamen sohbete gidiyor, ama erkek yine karşısında güzel bir kadın hayal etmek, görmek istiyor. Sanal seks yapma amacıyla girip bunu talep edenler çok fazla.

Nette tanıştığım ve listemde bulunan dört kişi de yabancı. Yabancı dilimi geliştirmek, diğer kültürlerle biraz daha yakın olmak adına yapıyorum. Ayrıca yabancılar chat kültürünü Türklere daha fazla kavramış gibi geliyor bana. Çünkü Türklere de bu söylediğim olumsuz şeyler daha çok yaşanıyor."

C: "Chat'te kadınlarla havadan sudan, infosundaki ilgi alanlarından bir şeyler çıkarıp konuşuyorum. Chat'te herkes kendinin en güzel olduğu fotoğrafı gönderiyor. Kadınlar bikinili fotoğraflarını koyuyor. ICQ listemdekilerin hepsi kadın. Erkeklerle hiç tanışmadım. Zaten dışarıda bir sürü erkek arkadaşım var. Kültür muhabbeti, sinema geyiği, politik bir şeyler konuşmayı asla yapmam. Bu işin asıl numarası white pages'ten insan bulmak. Yoğun olarak kullandığım dönemde, kızlarla dışarıda tanışmak için kullanıyordum. Çok iğrenç bir şey yapıyordum. White pages'ten sırayla 23-29,30-39 yaş grubunda Ankara'da olan ve online olanları buluyorsun. Ankara'yı özellikle seçiyorum, buluşması kolay olsun diye. Bir de Rusları seçiyorum, St. Petersburg. Sonra kızların hoşuna gidecek enteresan bir cümle yazıyorsun. Copy paste ederek 30-40 kişiye gönderiyorsun, beş altısından cevap geliyor. Sonra onların infosuna bakıyorsun ve onların senin infona bakmasını sağlıyorsun. Infomda mesleğim avukat yazdığı için, kızlar da genellikle evlenecek koca aradığı için ilgileniyorlar ve muhabbet doğuyor. Ben infolarına bakıp elemiyorum. Önemli olan mümkün olduğunca çok kişiyle konuşmak. Bir saat içinde fotoğraf geliyor. Buluşma teklifi de genelde benden geliyor.

Zaten hayatta da öyle değil mi? İlk adımı erkek atıyor. Nette tanıştıklarımdan 30 tanesiyle dışarıda görüştüm. Yaklaşık 20'siyle yattım. Diğerleriyle de bir daha görüşmedik. Bir iki tanesini şişman ve çirkin buldum, bir iki tanesi de beni öyle bulmuş olabilir."

Görüşme sonuçlarına baktığımızda, kadınların chat yapmak için özellikle ilgilendikleri alanlarda sohbet edebilecekleri kişileri seçtikleri açıktır. Örneğin M, gerçek yaşamda sohbet edebildiği gibi insanları tercih ettiğini söylerken, B, yabancı dilini geliştirmek ve farklı kültürler tanımak için yabancı erkeklerle sohbet ettiğini söylemektedir. T ise, sohbet edeceği kişide eğitim düzeyi, hayata bakış açısı, deneyimleri ve ilgi alanları bakımından bir denklik aramaktadır. Erkeklerden H de ilgi alanları açısından bir benzerlik aramakla birlikte, onun da nihai amacı tıpkı C gibi, ilişkiyi gerçek yaşama taşımaktır. C için hemen hemen tek kıstas, dışarıda buluşulabilecek ve birlikte olunabilecek kadar güzel olması gibi görünmektedir.

2.2. Kadın ve Erkek Rollerini Chat'e Ne Kadar Taşınıyor?

Bu sorunun yanıtı, "hemen hemen tümüyle" olabilir. Görüşülen kişilerin hepsi de kadınların gerçek yaşama oranla chat ortamında daha özgür davrandığını ve kendini daha rahat ifade ettiğini belirtmekle birlikte, kadınlık ve erkeklik rollerinin sanal aleme tıpkı gerçek yaşamda olduğu gibi yansıdığını söylemektedir. Bu da göstermektedir ki, kadınlık ve erkeklik, chat ortamında yeniden üretilmektedir. Yani, nasıl ki gerçek yaşamda, geleneksel ve kültürel olarak, bir kadınla bir erkek arasında bir ilişki başlaması söz konusu olduğunda, ilk hareketin erkekte gelmesi beklenmekteyse, chat'te de genellikle ilk sohbet, ilk fotoğraf isteme, telefonlaşma ya da buluşma talebi erkeklerden gelmektedir. Gerçek yaşamda, genel geçer kıstaslar göz önünde bulundurulduğunda, erkeklerin birlikte olacakları kadında aradıkları özellikler arasında ilk sırada güzelliğin, kadınların erkeklerde aradığı özellikler arasında ise saygın bir meslek ve kariyer, dolayısıyla iyi bir gelirin olduğu söylenebilir. Bu kıstaslar, aynı biçimde sanal ortama da yansımakta, sanal bir ortamda sohbet etmek ve ilişki yaşamanın tüm sınırsızlığı denenmek yerine, gerçek yaşamın değerleri ve kurallarına sıkı sıkıya bağlı olarak chat yapılmaktadır. Görüşme yapılan kişilerin kadın ve erkek rollerinin chat'e yansımalarına ilişkin görüşleri aşağıdaki gibidir:

H: *"İlk başta arayan yüzde doksan erkek oluyor. Bence bu ülkedeki insanların yetişme biçimiyle ilgili. Türkiye'de erkek daha özgür, gerçi Türkiye'nin yapısını alıp nete taşıyamazsın, çünkü belli kesimler nete giriyor. Ama bir bayanı düşünürsek, sana merhaba diyen yüzlerce adam var, o yüzden herhalde daha seçici oluyorlar. Çünkü bir sürü alternatifleri var. Çoğu konuşacağı kişileri bulmuş oluyor. O yüzden erkekler genelde amacına ulaşmıyor. Kadınların seçme şansı daha fazla olduğu için daha şanslılar."*

T: " Kadın ve erkek rolleri internete gerçek yaşamda olduğundan daha fazla taşıyor. Çünkü kadın olarak kendini orada gösterdiğinde bu kadınla her şey yapılır, her şey söylenebilir diye düşünülüyor. Orada zaten kadına bakışını görüyorsun. Senin bilerek söylediğin birtakım sözlere onlar çok maço bir tavırla karşılıklar verebiliyorlar

ilk chat yapmaya başladığımda Amerika'dan biriyle konuştum, bana horozunun büyük olduğunu söyleyerek lafa girdi, ayak fetişisti olduğunu söyleyerek devam etti. Oysa amacım yurtdışından, farklı kültür almış biriyle sohbet etmekte. Chat ortamında özelliklerini görebildiğim, benim seçmem için orada duran elli tane adam var. Seçme şansım var. Ama gerçek yaşamda bu olamaz."

M: "Normal hayattaki kadın erkek rolleriyle chat'tekilerin ilginç biçimde benzediğini düşünüyorum. ICQ kullanan erkek sayısı daha fazla sanırım. Hele gece chat yapan kadın sayısı daha da az.

Görece özgür bir ortam ve bizim gibi sözlü kültüre dayalı bir toplum için çok uygun bir araç. Chat konuşmanın bir türü, buna, birebir yazı diyemeyiz. Ama bir yandan da bize uzak, çünkü yazıyorsun. İster istemez cümlelere dikkat ediliyor, cümle kuruluyor. Bunun olumlu ve verimli olduğunu düşünüyorum. İnternetin bir de büyüklüğü var. İnsanların birbirini tanımamasının bulunduğu bir sürü olanak var. Hepimizin hayatında olan flört ihtiyacını karşılıyor. Ama seksle ilgili her şeyi reddediyorum, hiç ilgimi çekmedi. Chat'i günlük yaşamdan farklı bir şey gibi düşünmüyorum.

Erkeklerde fotoğraf isteme hemen oluyor. Bu, benim eleme nedenlerimden biri. Bunu bir şeyin aşaması olarak görüyorlar. Kültür düzeyi yüksek insanların bu konudaki denetimleri daha fazla oluyor. Bunu kolaylıkla söyleyemiyorlar. Ama belli bir süre sohbet ettiğin insanın yüzünü merak ediyorsun. Bu bir yandan çok önemsiz, çünkü yazıştığın kişiyle gördüğün kişinin aynı kişi olmayacağını biliyorsun. Ama oradaki ilişki ve iletişimin kendisi başka bir tarz. Çok yüzeysel şeylerin dışında, günlük yaşama taşınabilir bir şey değil. İnsanların orada tanışıp evlendiğine de şahit oluyoruz. Ama bunlar daha az sofistike ilişkiler bence

Bazı erkek arkadaşlarım, kadınların da rahatça fotoğraf ve görüşme talebiyle geldiklerini söylüyorlar. Ya da kadınların da erkekler kadar, hatta daha fazla kendi kimliklerinin dışına çıktıklarını söylüyorlar. Geleneksel kadın rolü bakımından düşündüğümüzde bu anlaşılabilir aslında. Biz pek çok kadına göre özgürlüklerimizi daha fazla kullanabildiğimiz için, orada bir erkekle kurduğumuz iletişim olağanüstü bir şey değil, o yüzden ek kimlik rollerine gerek duymuyoruz. Ama hala evden çıkma problemi yaşayan kadınlar var. Chat yapan kadınlar arasında kocası alkolik olan, genç yaşta evlenmiş, turbanlı kadınlar var. Bunların bizim düşündüğümüzün ötesinde cinsellik konulu sohbetler ettiklerini duymuştum. Bu beni çok şaşırtmıştı, ben kendimi bu konuları daha aşmış biri gibi görüyordum. Erkeklerde ise günlük yaşamda fiziksel ya da zihinsel bir sorunu olan, sınıfa ve çevreye ilişkin bir engeli olan insanlar için chat özgürleştirici bir mekan.

Türkiye için hemen her tür iletişimin, iletişimsizlikten iyi olacağını düşünüyorum. Çünkü kadın erkek ilişkilerinde ciddi sorunlar var. Türkiyeli erkeklerde günlük yaşamda gözlenen sosyal ağrazlar neyse chat'te de aynen gözlemliyorsun. Örneğin çok fazla alınganlık, hemen her kültür düzeyinde görülen bir şey. Reddedilme korkusu var. Özellikle düşük kültür düzeyinden insanlarda bir açlık var. İnsan bir de gerçek yaşamdaki nezaket kurallarını uygulamaya kalkınca çok bıktırıcı bir yer oluyor. İki gün yazıştığın biri sahiplenme duygusuna girebiliyor. İki dakika cevabı geciktirdiğin zaman "şu an kaç kişiyle yazışıyorsun" diye soranlar oluyor. Flörtöring bir durum varsa, kaçma yaklaşma oyunları oluyor. Yabancılar daha rahat, daha az kompleksli, onlar normal ilişki süreçlerini daha erken yaşlarda atlattıkları için bir kadınla iletişim kurmak, baştan sorunlu bir şey değil onlar için. Yurtiçinden biriyle konuşurken seninle aynı kültür düzeyinde bile olsa, insan daha dene-timli olma ihtiyacı hissediyor."

B: *"Türk erkekleri istemediğini söylediğin halde, ısrarla sanal seks yapmak isteyip ignore edilebiliyor. Ama yurtdışından erkeklere bunu söylediğinizde iki seçenek oluyor. Ya bunu yapacak birini buluyor kendine ya da normal sohbet yolunu seçiyor. Ama sonuçta erkek, yine erkek. İnternet ve chat, insanı geliştiren ve olabildiğince çok insanın kullanmasını istediğim bir şey. Yani yeni insanlar tanıyıp, yeni kültürler öğreneceğim ve kendimi geliştireceğim mantığıyla bakılırsa, normal yaşamdaki arkadaşlıkların küresel boyuta taşınması işten değil. Ben, Türklerin bu işi biraz suistimal ettiğini düşünüyorum. Kendine kız ya da erkek arkadaş bulma amacıyla girenlerin önünde de ciddi aşk ilişkileri, evlilikler gibi ciddi örnekler var. Chat yaptığım dört kişiden ikisi İtalyan."*

C: *"Kadın erkek rolleri nette aynen gerçek yaşamda olduğu gibi yaşanıyor ama süre daha kısa oluyor. Kadınlar nette de kendilerini güvende hissetmek istiyor. İşini, evli olup olmadığını, yalnız yaşayıp yaşamadığını, nerede oturduğunu, ne kadar zamandır Ankara'da olduğunu öğrenmek, emin olmak ve iyi cevaplar almak istiyorlar. Kimi zamanlar ICQ'dan günde iki üç kızla buluşuyordum. Asıl amacım yatmak. Ama hayatımın kadını arıyor da olabilirim. Eğer bunlardan biri bana çok hitap etseydi, biz birbirimizin parçası olsaydık, sürerdi. ICQ'da bulduğum için bitecek diye bir şey yok. O insanlar da hayatlarının erkeklerini arıyor. ICQ'daki kadınların yüzde 80'i koca arıyor zaten."*

Kadınlar, cinsel taleplerini ya da düşüncelerini chat'te, günlük yaşamda olduğundan daha kolay dile getiriyorlar. Buluşunca o kadar rahat olmu-yorlar tabii. Listemdeki insanların yüzde 90'ının evinde PC var. Benim için de bu önemli. Çünkü evden konuşunca gece 'hadi buluşalım' deyince hemen buluşabiliyorsun. Bu yolu kısaltıyor

Hayatımda zaten bir sürü entelektüel insan var, onlarla sohbette tat-min oluyorum, bunu bir de chat'e taşımak istemiyorum. Hiç entelektüel bir kadınla chat yapmayı denemedim. Entelektüel kadınlarla konuşmak daha zor ve yorucu. İnsana daha çok sorular sorabilirler ve daha çok konuşmak zorunda kalabilirsin, beklentileri daha fazla olabilir, kendini daha çok kanıt-

laman gerekebilir, seni beğenmeme olasılığı daha yüksektir. Kendimi çok entelektüel olarak görmüyorum, ama 10'luk bir skala olsa kendimi 7'ye koyarım.

Şu an düzenli bir ilişkim var, ama ilişkim bitse tekrar ICQ'ya dönerim. Sevgilimi aldatmak istemiyorum, baştan çıkarıcı bir şey olabilir yani. Çünkü nette evli ya da sevgilisi olan kadınlar vardı. Bir tanesi yirmi yıldır evli olduğu için kocasından sıkılmış bir kadındı, diğeri de kocası onu aldattığı için aldatacak birini arıyordu.

Erkekler chat ilişkileri konusunda da birbirleriyle performans değerlendirmesi yapıyor. 'Buluştun mu, yattın mı' diye anlatılıyor, en iyi skor, tabii ki yapmak. Bu noktada günlük yaşamdan hiç farklı değil.

Ben genellikle dışarıdaki ilk buluşmalarımı sinemada yapıyorum. Çünkü buluşup beş dakika sonra filme girince çok fazla konuşmak zorunda kalmıyorsun. Ve eğer karşındakini beğenmediysen film bitince eyvallah deyip bir daha görüşmüyorsun. Hoşlanırsan filmden sonra 'içki içmeye, dansa gidelim, sonra da bana gidelim' oluyor."

Görüşme sonuçlarından da anlaşılacağı üzere, erkekler ve kadınlar genel olarak bakıldığında, gerçek yaşamda kadın ve erkek olmaktan kaynaklı olarak sergiledikleri davranış kalıplarını, chat ortamına da taşımaktadırlar. M'nin anlattıklarında olduğu gibi, erkekler gerçek yaşamdaki sahiplenme, ısrarcılık, alınganlık, reddedilme korkusu tutumlarını sanal ortama da yansıtmaktadırlar. Kadınlar ise tıpkı gerçek yaşamda olduğu gibi, "kendilerini ağırdan satmakta" ya da buluşma hedefli sohbet etmedikleri için öyle algılanmaktadırlar. İstanbul'daki internet kafe kullanıcıları, kültürümüzde yer alan önemli değer yargılarını (örneğin zengin olmak, yakışıklı/güzel olmak) sorgulamak yerine, bunlara chat yardımıyla nasıl uyum sağlayabileceklerini düşünmektedirler. Böyle düşünmeyen ve kültürün geçerli saydığı değerlere sahip olanlar da, her zaman kendileri hakkında doğru bilgiyi vermek konusunda kararlıdır (Çavuş 2003). Türkiye'de kadın ve erkek ilişkilerinin çeşitli nedenlerle doğal bir biçimde yaşanamıyor oluşu, hala belli toplum kesimlerinde baskı ve kısıtlamalara maruz kalışı nedeniyle, karşı cinsten ya da değil, bir insanla gerçek yaşamda tatmin edici biçimde yaşanamayan duyguların sanal ortam aracılığı ile gerçek yaşama aktarılmasına yol açabilmektedir. Gerçek yaşamda sağlıklı bir biçimde ilişki geliştirmenin önünde çeşitli toplumsal, kültürel engellerin bulunduğu bir toplumda, kişilerin sanal alemi kendi kurallarıyla algılamasını ve orada varolmasını beklemek de pek mümkün görünmemektedir. Benzeri bir nedenle, Türkiye'de internet kafeler de internet aracılığıyla araştırma yapma amacıyla değil, daha çok oyun salonu ve kahvehane olarak kullanılmaktadır. Herhangi bir araçtan yararlanarak bilgi edinme, araştırma yapma eğitimi gençlere verilemediğinden, internet kafeler kullanım amaçlarından neredeyse yalnızca birine, yoğun olarak eğlence amacına yönelik hizmet vermektedir.

Chat ortamında tanışılan biriyle gerçek yaşamda buluşup, yeni ve yüzyüze bir ilişki geliştirmek chat sürecinin son noktası gibi algılanmaktadır. Buluşmak, kadınların büyük bölümü için çok cazip değilse de, özellikle erkek chat kullanıcıları için, chat yapmanın temel hedefini oluşturmaktadır. Buluşma gerçekleşene kadar geçen süreç, ilk karşılaşma anı ve yarattığı heyecan, yaşanan hayal kırıklıkları ve karmaşık duygulara ilişkin görüşme yapılan kişiler şöyle söylemektedirler:

H: "Yaklaşık iki yıldır chat yapıyorum. Bir yıldır chat yaptığım ve ayrı şehirlerde olduğumuz için, sık olmamakla birlikte, dışarıda görüştüğüm insanlar var. Chat yaptığın insanı merak ettiğin için, yüzyüze görüşmek istiyorsun. Genelde ben sohbetlerimde dürüst olduğum için bu, karşı tarafa da yansıyor. Hiç hayal kırıklığı yaşamadım. Chat'te kurulan arkadaşlıklar, gerçek yaşamdaki kadar veya daha güçlü olabilir. Gerçek yaşamdaki ilişkiler ne kadar güçlü ki? Ama yine de biriyle chat'te tanışmaktansa bir partide tanışmak daha sağlıklı."

M: "Chat yaptığım 3-4 kişiyle karşılıklı fotoğraflarımızı gönderdik. İki kişiyle yüzyüze tanıştım. Teklif onlardan geldi. Bir tür hayal kırıklığı yaşıyorsun. Bu, iletişimin kendisinden kaynaklanıyor. Karşında az çok tanıdığın, normal ilişkilerde pek az kişiye anlattığın şeyleri bilen, ama aslında hiç tanımadığın biri var. Bir tür kişilik bölünmesi. Karşılaştığın anda aslında her şey sıfırdan başlıyor. Bu da bir yabancılaşma yaratıyor. Hayal kırıklığından çok yabancılaşma yaşanıyor bence. Yüzyüze karşılaştıktan sonra görüşme eski yoğunlukta devam etmiyor"

Ama önemli olan yüzyüze ilişkidir, bir şeyin yürüyüp yürümeyeceğini, ancak böyle anlayabilirsin. Birini cinsel olarak çekici bulup bulmayacağını, yüzyüze karşılaşmadan bilemezsin. Yani mimikleri, kendini ortaya koyuş biçimi önemli."

B: "Bir erkekle nette güzel bir arkadaşlığımız olmuştu. Onunla tanışmaya karar verdiğimizde yemeğe çıktık. Onun, aslında bana yansıttığından çok farklı bir insan olduğunu gördüm ve hayal kırıklığı yaşadım. Bundan sonra da chat'te tanıştığım arkadaşlarımla yüzyüze gelmemeyi seçtim. Biriyle sekiz ay her şeyi paylaştıktan sonra, aslında birbirimizi tanıdığımız ortaya çıktı. Listeme almaya karar vermek, zaten belli bir güven ilişkisi oluştuktan sonra oluyor. Listemdeki herkesle karşılıklı fotoğraflarımızı gönderdik. Şimdiye kadar chat ortamında karşılaşmış muhabbet edip tanıştığım iki kişi oldu."

İlk karşılaşma biraz çekingen, chat ortamındaki insanlardan farklı iki insan olarak gerçekleşiyor. Chat'te konuşabildiğimiz hiç bir şey konuşulmuyor. Tutukluk oluyor, çünkü hiç tanışmayı düşünmeseniz bile karşıdaki insanın hayallerini boşa çıkarmama, bir şekilde kendini beğendirme isteği oluyor. Ne kadar iyi muhabbet edersek edelim, erkeklerin kafasında karşıdaki kadını beğenme ve olabilirse daha ileri götürme düşüncesi her zaman oluyor."

C: "ICQ'da iletişim kurmak çok daha kolay. Yani bir süre yazışıp, buluşunca süreç kısalmış oluyor. Bir seferinde Ankara'da yaşayan iki Ukraynalı'yla ICQ'da konuşmak için, bizim şirkette çalışan birinden numaraların tanesini on milyondan satın almıştım. Sonra bunlardan biriyle çok kısa, biriyle ise üç buçuk ay süren bir ilişkim oldu. O zaman kimliğimi gizleyerek onlarla tanışmıştım.

Yurtdışından yalnızca Ruslarla konuşuyorum. Onları da white pages'dan buluyorum. Dostoyevski ve Tolstoy'dan, beyaz gecelerden söz edince hemen cevaplar geliyor. Böyle anahtar sözcükler kullanıyorum. İtalya'dan bir kadınla iş ilişkisi içinde tanıştık, ama özel ilişki boyutu ICQ'da gelişti. Onunla muhabbetimizin entelektüel, politik boyutu vardı. O da benim gibi Marksistti.

Sonra ben, başka insanları bu işe yönlendirdim. Kolay olduğu için dört beş kişiye ICQ'yu kurup nasıl yapmaları gerektiğini öğrettim. Bunlar günlük yaşamda kadınlarla ilişki kurmakta sorun yaşayan insanlar."

T: "Önceleri konuşmak için özellikle Türkiye'nin çeşitli yerlerinden insanları seçiyordum, kabul etme kriterlerimden biri Ankara dışından olmasıydı. Ama yine de üçüncü konuşmada 'hadi çık görüşelim' diyen biriyle gidip görüştüm. Satır aralarını okuduğumda bu kişinin benden yararlanmak istediğini düşündüm ve ilişkiyi kopardım. Şimdiye kadar nette tanıştığım insanların sekiz tanesiyle yüzyüze tanıştım, bunların ikisiyle İstanbul'a gitmişimde bir araya geldik."

Chat'te başlayan bir ilişkinin buluşmayla devam edip, gerçek yaşama taşınması genellikle kadınlar tarafından tercih edilmeyen bir durum olmakla birlikte elbette ki buluşmayı kabul ya da talep eden kadın kullanıcılar da bulunmaktadır. Gerçekten iyi ve uzun süreli ilişki geliştirenler, hatta chat'te başlayan ilişkilerini evlilikle sonlandıranlar vardır. ICQ'nun kendi web sitesinde de bu tür haberler görülebilir. Ancak, genellikle buluşmalar hayal kırıklıklarıyla sona ermekte ya da chat yaparkenki büyü sona erdiği için ilişkiler eski heyecanını kaybetmektedir.

2.3. Chat Kadınlar ve Erkekler İçin Nasıl Bir Özgürlük Ortamı?

Özellikle mekandan bağımsız olma özelliğiyle chat, görüşme yapılan kişiler tarafından, çeşitli handikapları olmakla birlikte, bir özgürlük ortamı olarak nitelendiriliyor. Görüşülen kişilere göre, özgürlüğü sağlayan en önemli özellik, iletişim kurulacak kişiyi seçme ya da reddetmenin, gerçek yaşamda olmadığı kadar kolay ve sorunsuz olmasıdır. Ancak bu özgürlük düşüncesi, karşdakine tam olarak güvenememe, emin olamama gibi duygularla başat gitmektedir. Emin olamamak ve belirsizlik chat'in doğasında bulunduğu ve heyecanı da beraberinde getirdiği için, chat'te kurulan ilişkiler risk alarak ve göze alarak kurulmakta ve ilerlemektedir.

Kemal Sayar'ın da belirttiği gibi (Sayar 2002:61), net üzerinde anonim olunmadığı, gerçek kimliklerle bulunduğu durumlarda bile fiziksel mesafe ve daha az

sosyal mevcudiyet, bireyin daha az ketlenmiş, daha az görülebilir, daha az süperego baskısı altında hissetmesine yol açmaktadır.

"İnternet üzerinde konuşan insanların regresyona girdiği, bu durumun çabuk parlama, cinsel açıdan karşıdakini tâciz ve iç dünyasını sakınmaksızın ifade etme gibi belirtilerle kendisini gösterdiği ileri sürülmektedir. Bu durumun temelinde, makine ile insanın karıştırılması, yani bilgisayarın insan gibi algılanması, ama hattın diğer ucundaki kişinin, tam insan olarak algılanmamasının yattığı düşünülmektedir. Kişilerin internet ortamında yüz yüze iletişimde söylemeyecekleri sözleri söylemeleri, daha rahat davranmaları, kendilerine daha az sınır koymaları 'dezinhibisyon etkisi' olarak adlandırılmaktadır" (Sayar 2002:61).

60

Öte yandan Turkle, Net'e giren kadınların sıklıkla karşılaştıkları şiddet ve ad-hominem kabalık nedeniyle geri çekildiklerini belirtmektedir: " Net'te durumun böyle olmadığı yerler de buluyorlar, bulamadıklarında ise istedikleri gibi bir ortamı yaratma şansına sahipler...Net artık erkekler ve onların oyuncaklarından ibaret değil" (1999:46). Turkle, siber-uzayın, günlük yaşamda kimliğin akışkanlığı denilen şeyi daha uç noktalara taşıdığı söylerken (40), Sadie Plant ise (aktaran Robins 1999:15-151) sanal gerçeklik ortamlarının kullanıcılarına "tebdili kıyafetlerini seçmelerine ve alternatif kimlikler üstlenmelerine olanak sağladığını ve bu heyecan verici pratiğin kadınlar için hiç de yabancı olmadığını hatırlatmaktadır.

Görüşülen kişiler ise chat ortamının nasıl bir özgürlük hissi verdiğini şu şekilde anlatmaktadırlar:

H: "Chat'te her şeyden önce daha özgürsün. Çünkü karşılıklı değilsin, senin jest ve mimiklerini görmüyor. Bu, kendini daha rahat hissetmeni sağlayan bir şey. Ama bir yandan da karşıdaki insan, klavyenin tuşlarına basarken gülüyor mu ya da yanındakine 'gel şununla dalga geçelim' mi diyor, yoksa kendi başına mı, bunları bilemiyorsun."

T: "Chat ortamı, kadın için büyük bir özgürlük alanı yaratıyor. Tanıdığım bir sürü evli kadın chat yapıyor. Evlilikte bir süre sonra karı koca arkadaş haline geliyor ve kadın, başka şeylerden sözedebileceği bir insan arayabiliyor. Yani insanların illa ki biraraya gelip yatıp kalkması gerekmiyor. Chat'teki ilişkilerde sorumluluk pek olmuyor. Türkiye, artık benim gençliğimdeki Türkiye değil. Başkalarından dinlediğim kadarıyla, örneğin her iki taraf da evli, chat'te tanışıyor. Birlikte olmak, birbirinin bedeninden zevk almak ve iki saati tatlı bir şekilde geçirmek istediklerini ve bunun için biraraya geldiklerini söylüyorlar. Buna suç, günah, kaçamak ne denirse densin, gerçek yaşama dökülme bile, hiç değilse chat'te biraz olsun rahatlasınlar diyorum."

B: "Chat ortamı insana hem sonsuz bir özgürlük hem de bir kısıtlama getiriyor. Chat ortamı normal dünya ilişkilerinden biraz daha serbest olmaya müsait oluyor. Çünkü biriyle flört etmek isteyip reddedildiğin zaman, bu teklifi götürebileceğin milyon tane insan var."

C: "Günlük yaşamda kadınlarla ilişki kurmakta problem yaşamıyorum, biri tanıştırdığında acayip "iyi yazarım", ama barda gidip kafadan bir kızla tanışmam. Nette olabildiğince çok seçme şansın oluyor, bu büyük bir özgürlük. Mekan sınırı yok. Bara gidip bir kızla tanışmak pahalıya patlıyor ama ICQ ucuz."

M: "Chat'te yüzyüze ilişkinin sorunları yok. Chat'te o an için bile olsa, verimli ve derin bir sohbet edilebiliyor. Sosyalleşme açısından da çevremiz ne kadar geniş olursa olsun, özellikle üniversiteden sonra yeni insanlarla tanışma olanağı fazla değil."

61

Chat, hem kadın hem de erkek için görece özgür bir ortam yaratmaktadır. Erkekler, günlük yaşamda, kadınlarla ilişki geliştirmede kadınlara oranla daha özgür olduklarından, chat, kadınlar için erkeklerle ilişki geliştirebilmek için daha büyük bir özgürlük sağlamaktadır. T'nin de belirttiği gibi, gerçek yaşama oranla sorumluluğun pek az olduğu sanal ortam, aynı zamanda cinselliğin rahat bir biçimde yaşanabilmesi için de bir araç olma özelliği göstermektedir.

2.4. Chat'in -Yüzyüze İletişimde Bulunmayan- Sorunları Kadın ve Erkekler Nasıl Yansıyor?

Yüzyüze iletişimde görme ve duyma temelli kontrol mekanizmalarının chat'te olmayışı iletişimde bazı sorunlar yaratmaktadır. Ayrıca chat'te konuşma ile yazı arasında gidip gelen bir dil kurulması, bu sınırların, kimi zaman karşıdaki tarafından kaba/aşırı ciddi/sulu/kırıcı olarak algılanabilecek kadar birbirine geçmesi iletişimde sorunlar yaratmaktadır. Ama bazı kullanıcılar chat'te kendilerini günlük yaşamda yüzyüze iletişimde olduğundan daha rahat hissetmektedir. Görüşülen kişilerin chat iletişiminin sorunlarına ilişkin görüşleri aşağıdaki gibidir:

T: "Yüzyüze konuşurken karşıdaki insan senin gözlerini, beden dilini anlayabiliyor. İnternet ortamında ise, hep neşeli şeyler söylenmesi bekleniyor. Üzgün olduğumda bunu saklamak zorunda kalıyorum. Güven ilişkisi pek kurulamıyor aslında. Karşıdaki doğruyu söylediğinden hiç bir zaman emin olamıyorsun, çünkü kontrol edemiyorsun. Biz kadınlar, gerçek yaşamda bir yerde bir erkekle tanıştığımızda iş telefonu dışında ev ve cep telefonlarını verip vermemesi gibi detayları savunma amacıyla geliştiriyoruz zaten. Aynı şekilde evinde bilgisayar olduğu halde, seninle evden chat yapmıyorsa, evde mutlaka bir sevgilisi ya da karısı vardır. Bana yazarken gültüyor mu, burnunu mu karıştırıyor, trampet mi çalıyor, her şey olabilir. O yüzden güven sağlanamıyor

Arkadaşımla chat yaparken, geceliğimle oturuyordum. Sereserpe, o çok tanışık bir insanın yanındaki utanmazlığı yaşarken, konuşma sırasında eşinin odada olduğunu söyleyince kendimi suçlamaya başladım ve kalkıp üzerime bir şeyler giydim. O, benim ne giydiğimi o an bilmiyor, ama ben çok

utandım.

İnternet ortamının iletişimi bozduğunu düşünmüyorum. Türkiye için de olumlu olduğunu düşünüyorum. Ama telefon faturaları yükseliyor. Ayrıca chat'in televizyondan daha çok yalnızlaştırdığını düşünüyorum. Çünkü alışkanlık yapıyor. Televizyon seyrederken yanındakilerle konuşup paylaşabiliyorsun ama chat'te bilgisayar ve sen tek başınasın. O yüzden aile ilişkilerini zorluyor."

M: *"Chat yaparken karşıdakinin yalnız olup olmadığını bile bilemezsin, karşılıklı güven varsayımına dayanan bir şey. Ama yine de en basitinden, sen ağlarken onun gülmediğini bilemezsin. Yüzyüze ilişkinin pek çok kontrolünden uzaksın. Gözlerine bakmadığın biriyle konuşuyorsun."*

B: *"Normal hayatta tanımadığım insanlarla değil, tanıyıp da chat yaptığım insanlarla chat ortamında konuşurken bazı yanlış anlamalar daha çok oluyor. Gerek iş ortamından gerek diğer arkadaşlarımla konuşurken kullanacağım ifadenin vurgusu olmadığı için, ifade etmek istediğin şey başka anlamlara taşınabiliyor. Bir şeyi dümdüz yazıp smiley- :) işaretini koymazsan gergin bir ifade yaratılabiliyor."*

C: *"Chat'te jest ve mimikleri işaretlerle verebiliyorsun, ama yanlış anlamalar da başıma geldi. Ben konuştuğumdan daha iyi yazıyorum. Chat'te konuşma dilini kullanıyorsun, ama zaman zaman tartarak daha etkileyici, parlak cümleler kuruyorsun. Ama bu ilk zamanlarda ağa düşürene kadar oluyor."*

Chat'in yüz yüze iletişimde bulunmayan özellikleri, sohbet sırasında kadın ve erkekleri farklı biçimlerde etkilemektedir. Sohbet eden kişiler birbirini görmediği halde (bu görüşmelerin yapıldığı dönemde web kameraları bugün olduğu kadar yaygın olarak kullanılmıyordu) görüşülen kişilerden kadın olan T, sanki görülüyormuş gibi giyinme ihtiyacından söz ederken, erkek olan C, daha etkileyici cümleler kurarak "ağa düşürmek"ten söz etmektedir. Elbette ki, sırf görüşülen bu beş kişinin anlattıklarından yola çıkarak genellemelere varılamaz. Ancak bu bilgiler bize chat ortamının kadın ve erkekler tarafından nasıl bir iletişim ortamı olarak algılandığına ilişkin bir fikir vermektedir.

Görüşülen kişilerin hepsi de chat'in geleceğinin parlak olduğunu, gelişen teknoloji ile birlikte chat olanaklarının çeşitlenerek artacağını düşünmektedir. Chat'in gelecekte yaşamın bir parçası haline geleceği öne sürülmektedir. Görüşülen kişilerin konuyla ilgili görüşleri aşağıdaki gibidir:

B: *"Teknolojinin insanı giderek daha bireysel ve yalnız hale getirdiği konuşuluyor. Chat bir kültür olarak önerilse de, yalnızca chat yapan bir insan çok antisosyal bir hale gelebiliyor. Chat kültürünün öleceğini sanmıyorum. Nasıl ki bir zamanlar telsizle "break ...break" şeklinde iletişim kurulduysa, teknoloji geliştikçe bunun değişik versiyonlarının çıkacağını ve kullanımının artacağını düşünüyorum. Görüntülü ve sesli chat yaygınlaştığında, belki ken-*

dini gizleyen insanlar buna gerek duymayacak ve o zaman chat olması gereken noktaya gelecek."

C: "Chat gelişerek devam edecek. Şu anki teknoloji yeterli bence. İnsanlar eskiden de yalnızdı. 15-20 yıl önce chat yapma olanağı olsaydı ben yine yapardım. Bence internet, tekerlek, penisilin, yerçekimi, suyun kaldırma kuvveti gibi uygarlık tarihinin en önemli buluşlarından biri. İnsanlar artık yüzyüze ilişkiler kurmuyor, her türden daha sorumsuz ilişkiler kuruluyor ve yaşıyor. ICQ kötü bir yabancılaşma değil."

H: "Görsel olanakların artmasıyla chat bir sektör olarak çok gelişecek. Nasıl televizyon icat olduktan sonra herkes akşamı zamanının büyük bir bölümünü buna ayırıyor, teknolojinin gelişmesiyle beraber insanlar için chat yapmak daha cazip hale gelecek."

M: "Bence gelecekte chat çeşitlenerek devam edecek. Daha görsel biçimleri yaygınlaşacak. Sesli ve görüntülü biçimleri zaten var. İnsanlar giderek daha kapalı mekanlarda yaşıyor ve yalnızlaşıyor. Sonuç olarak chat ortamı farklı olanak ve olanaksızlıklarıyla farklı bir mekan."

T: "Biz mektuplaşma çağını yaşadık, dergilerde adresler verilirdi, o insanlarla aynı şu anda chat'te yaptığımız gibi konuşurduk. Duygularını yazarak anlatıyorsun, kendi başına kalmışsın, hatıra defteri yazıyormuşsun gibi. Tek farkı karşıdaki kişinin sana soru sorması. Bir günlük tutuyorsun. Onun için chat'in öleceğini sanmıyorum."

SONUÇ

Gündelik yaşamda toplumun kimi kesimleri tarafından yoğun biçimde kullanılan internet, yeni bir iletişim biçimi olarak chat'i yaratmıştır. Kadın ve erkek toplumsal cinsiyet rollerinin tıpkı gerçek yaşamda olduğu gibi yansıdığı bir ortam olan chat, kadınlar ve erkekler tarafından farklı amaçlarla yapılmaktadır. Kadınlar, daha çok aile bireylerinden haber alma ve arkadaşlarla sohbet etme amacıyla chat yaparken, erkekler yeni kadınlarla tanışma ve chat'te başlayan ilişkiyi mümkün olan en kısa sürede gerçek yaşama taşıma amacı taşımaktadırlar.

Çeşitli olanak ve olanaksızlıklarıyla yeni bir iletişim deneyimi olan chat yapmak, kadınlar tarafından günlük tutmaya, eski zamanlardaki mektup arkadaşlığına benzetilmektedir. İletişimde farklı avantaj ve dezavantajlara sahip olan chat'in tercih edilmesinin en büyük nedeni, ilişkilerde sağladığı 'özgürlük' ve 'rahatlık'tır. Gerçek yaşamda olduğunun tersine, chat'te kurulan ilişkilerde görece sorumluluk bulunmaması, Sayar gibi birçok araştırmacı tarafından, "sorumluluğun olmadığı yerde gerçeklik, sahicilik olmayabilir" iddiası ile eleştirilmektedir (Sayar, 2002:67).

Chat, yazılı ve sözlü kültür özelliklerini kendinde birleştirerek yeni ve melez

bir iletişim yapısı oluşturmaktadır. Sağlıklı bir iletişim sağlamak amacıyla kurallı bir cümle kurulması, iletişimin çeşitli zaafalarını taşıması, kalıcılık gibi yazının kimi özelliklerini taşıyan chat, aynı zamanda konuşmanın, anıdalık ve doğallık gibi özelliklerini de göstermektedir. Sesli ya da yüzyüze iletişimin kontrol mekanizmalarından yoksun olan chat, anıdalık özelliği ile yazılı iletişimden farklılaşmaktadır. Chat, özellikle kadınlar ve farklı ve alternatif cinsel, kültürel kimlikler için belirli bir iletişim ve kendini ifade etme alanı sunmaktadır.

NOTLAR

1. <http://company.icq.com/info/>
2. <http://www.icq.com/products/whatisicq.html>
- 3 <http://www.tk.gov.tr/Yayin/istatistikler/istatistik/WEB-2003-4-GSM.htm>

Kaynakça:

- Binark, Mutlu (2003). "Avrupa Modeli Enformasyon Toplumu Politikası ve Kadınların Bilgisayar ve İnternet'i Kullanmaları". Avrupa Birliği ve Türkiye'de İletişim Politikaları. Mine Gencil Bek (der.) içinde. Ankara: Ümit Yayıncılık. 135-161.
- Çavuş, Burcu Y. (2003). "Mekan ve Uzam Arasında: İstanbul'daki İnternet Kafeler." IX. Türkiye'de İnternet Konferansı, 11-13 Aralık 2003. İstanbul.
- Geray, Haluk (1995). "Küreselleşme ve Masaüstü Sömürgecilik". Mürekkep Kış Bahar. 33 48.
- Göka, Erol (2001). "İnternet Aşkları". Buradan Böyle. İstanbul: Okuyanuş Yayınları.
- Liska, Allan ve Ilana Grune (1999). "Bir Post-Modern Kültür Olarak İnternet". Çev, Doğan Bıçkı. BT/Bilgi ve Toplum 2: 23-38.
- Ong, Walter J. (1995). Sözlü ve Yazılı Kültür. Çev, Sema Postacıoğlu Banon. İstanbul: Metis Yayınları.
- Robins, Kevin (1999). İmaj. Çev, Nurçay Türkođlu. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Sayar, Kemal (2002). "Psikolojik Mekan Olarak Siberalan". Yeni Symposium 40(2):60-67. [http://www.yenisymposium.net/fulltext/2002\(2\)/ys2002-40-2-5.pdf](http://www.yenisymposium.net/fulltext/2002(2)/ys2002-40-2-5.pdf).
- Sørensen, Anne Scott (2001). "Approaches to the Internet and the Genre of Chatting". Cyborgs and Cyberspace Working Paper. University of Southern Denmark.
- Turkle, Sherly (1999). "Siber-Psikiyatır İle Bir Seans". Çev, K. Ahmet Sevimli. BT/Bilgi ve Toplum 2: 39-48.
- Tübitak Bilten (2000). Bilgi Teknolojileri Yaygınlık ve Kullanım Araştırması. Ankara.
- Van Zoonen, Liesbet ve Barış Kılıçbay (2001). "Yeni İletişim Teknolojileri ve Medya Üzerine:Liesbet van Zoonen'le Söyleşi. Çev., Barış Kılıçbay. İletişim/Kadın Çalışmaları 10: 235-242.

